

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 30. decembra 1938.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadrudna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Bistvo slovenskega vprašanja

V svoji božični številki je priobčil »Slovenski narod« daljši sestavek »Kakšna bo bodočnost Slovenije«. Sestavek opisuje naš obupni gospodarski položaj in naše slabe izglede, da bi se razmere mogle kedaj izboljšati.

Opis stanja našega gospodarstva, naših bornih socialnih razmer, je pravilen in stvaren. Sicer pa — nič novega nam ne pripoveduje. Zgolj stvari so to, ki smo jih opisovali mi od vsega začetka, ki smo prav tako vedeli zanje od vsega začetka. Saj so bile prav te stvari tisto, ki so nam dale povod in naložile dolžnost, da smo se lotili dela v tem našem listu in drugod, da smo zmeraj in zmeraj znova kazali nanje. In da smo seveda tudi svarili pred neizogibnimi nasledki, ki ob teh razmerah pridejo in ki ob njih morajo priti, svarili zlasti pred ljudmi, ki so vsi to našo nesrečo povzročili. A prav tako smo tudi zmeraj kazali na pot, ki vodi naprej, v četudi ne morebiti sijajno, vendar pa vsaj znosno prihodnost.

Tega zadnjega pa ne dela sestavkar »Slovenskega naroda«. Nekaj splošnih opazk, to se pravi bolj besed kakor nasvetov, nekaj obrabljenih blagohotnosti, cenjenih vsakdanščin. Skratka, pravi in goli Blažev žegen. Da bi pogledal vzrok prav do dna, da bi jih pokazal slovenskemu človeku z vsemi neizogibnimi nasledki, tega seveda ne stori. Kako tudi! Saj bi s tem spodkopaval tla samemu sebi in svojemu jugoslovenstvu, od katerega in v katerega imenu živi.

Kajti edini izhod iz te naše zagate je v popolni finančni samoupravi. Mimo nje ni rešitve za nas. Vse drugo je bolj ali manj jalovo zdihovanje in prazna tolažba.

Ta edini izhod pa zahteva seveda popolno likvidacijo centralističnega nacionalnega jugoslovensarstva, ki nam je edino vse to trpljenje, zapostavljanje, izkoriščanje naklonilo. Ki nam je s svojim centralističnim sestavkom onemogočilo ne samo, da bi svojo obrt in industrijo razvijali v tisti meri in smeri, ki jo je kazal razvoj v prejšnji, gospodarsko mnogo močnejši in bolj razviti državi, ampak ki nam niti ni dalo, da bi ju obdržali na doseženi ravni. In ki je s svojo prometno, carinsko in davčno politiko hkratu tiščal našega kmeta k tlu, ga obubožal in mu jemal z vsakim letom bolj sleherno bitno mogočnost.

Sicer pa, oglejmo si sestavek v njegovih bistvenejših odstavkih. Najprej na primer tele splošne besede:

Naša posebna nesreča je še, da je med nami premalo smisla za stvarnost; zato se tudi ob priliki 20 letnice Jugoslavije nismo mogli dovolj izogniti godbi prigodnih fraz in nismo spoznali, da nam življenje narekuje izredno resne naloge, kulturne, gospodarske ter socialne, da nas 20 letnica Jugoslavije opominja na marsikaj, kar smo zamudili in kar moramo dohiteti, in da bomo morali kratko in malo mnogo bolj delati kakor filozofirati, če bomo hoteli živeti.

Ne vemo, na koga se nanaša tisti svojilni zaimek »naša«. Če samo na ljudi, ki stojijo politično in miselno za »Slovenskim narodom«, potem ima seveda prav. Če pa misli s tem na naš narod, potem mu moramo pa že zategadelj ugovarjati, ker ta prav za prav od vsega začetka ni bil vprašan, kako si hoče v gospodarskem in socialnem pogledu uravnati svojo usodo. Kvečjemu v nečem bi mu mogli pritrditi: da je bil namreč slovenski narod hudo malo stvaren, ko je izročal svoje zastopstvo ljudem, ki so ga z vidovdanske ustavo pahnili v prepad, iz katerega se še do danes ni mogel izkolehati.

Dalje:

Ob prevratu so sicer resni računarji napravili nekaj nepopravljivih napak v računih o bodočnosti Slovencev. V Avstriji so slovenske dežele živele na periferiji in so bile v razmerju z nemškimi avstrijskimi deželami poljedelske. Tuji oblastniki so podpirali razvoj industrije v središču države, predvsem na Zgor-

njem Štajerskem in Avstrijskem, močno se je pa industrija razvijala tudi na Češkem, predvsem v Sudetih. Kolikor je bilo izrazito slovenske industrije, so bila v veliki meri manjša podjetja, z obrati, ki so se razvili iz obrtnih delavnic. V resnici slovenska je bila lesna industrija, a seveda so se z bogastvom naših gozdov okoriščali tudi številni tujci.

S tedanjimi gospodarskimi razmerami Slovenci pač nismo bili zadovoljni; vendar nekaterih pomanjkljivosti gospodarskega organizma nismo tako živo občutili kakor dandanes, in nekaterih napak niti ni bilo. Naj omenimo le, da je tedaj Slovenija imela odprto pot do morja, da je bilo največje slovensko mesto izredno živahno in bogati Trst, da so si slovenski delavci lahko iskali zaslužka po vsej prostrani državi in se razen tega tudi izseljevali, da je naš kmet lahko vnovčeval svoje pridelke in da je naš vinogradnik zalagal z vinom Gradec in Dunaj.

Če so bili tisti računarji resni in kolikor so bili resni, so računali pač samo z dobički za svojo osebo, ali v najboljšem primeru za ozek krog političnih ljudi, ki so hoteli imeti za vsako ceno oblast nad slovenskim narodom. Bili so to ljudje, ki so sploh našo narodno bit zanikavali in ki jim je zaradi tega ni bilo mar naše blaginje. Danes se lahko reče še več: ta blaginja jim je bila samo v napoto pri njihovih političnih namenih, saj bi utegnili navsezadnje večati tudi našo odpornost proti stapljaškim poskusom. Zato so se dovoljkrat očitno in zavedno postavili za stvari, ki so našo blaginjo uničevale. Zato so glasovali za davke, ki so naš narod obremenjevali v večji meri, kakor južne pokrajine, zato so bili zmeraj za sestav, ki je od teh večjih davkov čim manj dajal Sloveniji. In ker so se bali, da bi se obrt in industrija v Sloveniji preveč razvili, zato so glasovali svoje dni za zakon, ki je odpravil podjetniško svobodo in uvedel sestav koncesij, sestav, ki ga prej nismo poznali. To pa je pomenilo, da se od tistih mal ni mogla nobena industrija v Sloveniji osnovati brez pristanka Belgrada, medtem ko prej pristanka Dunaja ni bilo treba. In četudi vemo, da nam Dunaj ni bil naklonjen, da je pač najprej in povsod podpiral sebe in svoje nemstvo, tako naravnost zoper nas le ni delal, kakor so delali nekateri domači izdajalci, ki se jim je kar mudilo, da nam vzamejo zadnjo bitno mogočnost.

Potem piše »Narod«:

V novi državi je po računih nekaterih gospodarstvenikov čakala Slovenija sijajna bodočnost, predvsem zato, ker je v primeru z drugimi pokrajinami v državi najbolj industrializirana; mislili so, da bo slovenska industrija zalagala vso državo s svojimi izdelki ter da bo zaradi tega postala kmalu bogata.

Če je kdo mislil, da je njihov optimizem pretiran in jim je ugovarjal, češ, saj se bo industrija razvila tudi v drugih pokrajinah, so se pomilovalno nasmehnil, češ, kako naj nas dohite povsem poljedelske pokrajine in kako naj konkurirajo začetniška podjetja starim, uglednim podjetjem. Sploh pa, kdo bi bil tako nespameten, da bi tvegali ustanavljanje konkurenčnih industrijskih podjetij v tako mali državi.

Ne rečemo, bilo je res takih ljudi vprav otroške zaupljivosti in lahkovernosti. V svoji umski preproščini so tvorili tisto čredo, ki so jo njeni vodniki lahko gnali v prepad. A mislimo, da lahko rečemo tudi tole: danes tako lahkovernih ljudi ni več med nami. Tisti, ki so še na jugoslovenski strani, vedo vsi, kaj delajo. In to je le napredek, čeprav ne velik.

Zelo res je, kar pripoveduje »Narod« o naši domači industriji:

Domača industrija, ki je imela že tradicijo, n. pr. železarstvo, je pa tedaj preživljala najhujšo krizo. Nekatera podjetja so propadla in začel se je proces, ki so ga nekateri menovali demontiranje slovenske industrije. Propadla so najstarejša podjetja. Žal, ta proces še ni končan, čeprav smo premagali krizo in če-

V novem letu 1939

naj prešine vse ljudi, ki žive na slovenski zemlji polja do slovenskih dejanj, ker besede same ne izpreminjajo življenja in biti narodov!

Uredništvo in uprava
tednika »Slovenije«

prav, so se nekatera večja podjetja zadnja leta razveseljivo razvila in sanirala.

Kaj kmalu smo sprevideli, da slovenski gospodarski organizem resno boleha. Država se je začela industrializirati. Bosna je postala za kapital privlačnejša kakor Slovenija. Toda najhuje je, da je Slovenija odrezana od sveta. Leži v Srednji Evropi, a neločljivo zvezana z Balkanskim polotokom. Ker nima več izhoda na morje, je odrezana od sveta. Njene prometne zveze so tako pomanjkljive, da je v tem ena največjih ovir zdravega gospodarskega razvoja.

Če pa bi bil šel »Narodov« sestavkar stvarjem bolj do dna, bi bil moral ugotoviti zlasti tole: Stiska ni prišla sama od sebe in prav tako ne demontiranje slovenske industrije. Industrializacija države, zlasti Bosne in Belgrada, se je vršila po večini umetno: podpirala se je z javnim denarjem, to se pravi v prvi vrsti s slovenskim, tistim torej, ki je bil naložen in vzeti v obliki davkov slovenski industriji. Industriji torej, ki je zaradi tega morala misliti na demontiranje. In seveda je bila Bosna za kapital privlačnejša, ko pa je bil tam ob finančnem centralizmu povprečno za 50%—80% manj obremenjen. Če bi imeli Slovenci finančno samoupravo, ki nam niti ne bilo treba, podpirati svojo industrijo z javnim denarjem. In ta bi tega brzkone niti ne zahtevala, marveč bi bila zadovoljna, če bi ne bila obremenjena v korist druge industrije in bolj kakor te druge industrije.

Seveda je vse res, kar pripoveduje sestavek o obubožanju našega kmeta:

... pri tem vsem moramo še upoštevati, da so pasivna mnoga kmečka gospodarstva; četudi kmet pridelava toliko živeža, da se prehrani, toda, kako si naj preskrbi obleko, plačuje davke, vzdržuje gospodarske naprave, kupuje orodje, umetna gnojila, semena itd.? Slovenija je pasivna — je postala že neke vrste kralatica, kaj je njen globlji pomen, pa marsikdo noče vedeti. Teoretiki razpravljajo o pasivnosti Slovenije tako, da pišejo razprave samo o kmetijstvu ali o našem »agrarnem problemu«, ali o zgolj trgovinskih, industrijskih, obrtnih vprašanjih našega gospodarstva. Toda potrebno bi bilo resno preučiti celotne gospodarske ter socialne razmere Slovenije, njeno strukturo; gospodarsko razmerje naše banovine do drugih banovin, prometna vprašanja, kmetijstvo in vlogo industrije in obrti v splošnem gospodarstvu, vprašanje izseljevanja itd.

Pri tem je posebno zanimivo, da se je pred vojno, po statistiki iz l. 1910, preživljala na celotnem slovenskem ozemlju manjši odstotek prebivalstva v poljedelstvu in gozdarstvu, kakor zdaj na področju dravske banovine. V poljedelstvu in gospodarstvu je bilo zaposlenega 56.6% prebivalstva, v industriji in obrti 18.2% (gostinstva in hotelirstva), v trgovini in prometu 11.7% in v javnih ter vojaških službah in prostih poklicih 13.5%. Toda tako nizek odstotek v kmetijstvu zaposlenega prebivalstva je bil predvsem zaradi tega, ker je v statistiki upoštevano prebivalstvo Trsta; če ne upoštevamo prebivalstva Trsta, je bilo pred vojno v kmetijstvu zaposlenega 65.8% prebivalstva. Če bi se pa ozirali še na sam občevalni jezik, nam številke pokažejo, da je bilo v kmetijstvu zaposlenih še več Slovencev, in sicer l. 1910. 67.6%.

V dravski banovini je zaposlenih v kmetijstvu (všteto je tudi gozdarstvo in ribištvo) brez svojecev 60.95%, sicer pa živita dve tretjini prebivalstva od zemlje. Najbolj kmečki značaj imajo dolenski okraji; tako je n. pr. v črnomaljskem okraju zaposlenih v kmetijstvu 82.44%. Le okrog polovice prebivalstva se preživlja v kmetijstvu v okolici večjih mest in industrijskih krajev, n. pr. v radovljiškem okraju 45.58% in v ljubljanski okolici 53%.

kneza, vojvoda, na svoji starodavni veči. Veča je pa zbor svobodnih ljudi, ki imajo namen, da se posvetujejo o javnih zadevah. Ker je torej mogel na večah sodelovati vsak svoboden človek, veča ni bila organ enega samega sloja, ampak je bila splošno narodna oblast. Na veči so izbirali tudi novega kneza, oziroma je veča dajala svoj pristanek pri določitvi deželnega kneza. Iz opisovanja v Schwabenspieglu sledi, da so bili na veči vsi enakopravni, plemstvo na njih ni pomenilo nič (sie sehent enkeinen adel an) in pri ustolitvi sploh ni štel, ker je bil voljen knez za slovensko deželo. Nemcem, ki so v 15. stoletju doživeli omejitve svojih političnih pravic, ko je bila volitev kralja pridržana sedmim volilnim knezom, ne pa ljudstvu, se je zdelo nenavadno, da ima na Koroškem pri volitvi in ustolitvi kneza besedo vsak svoboden kmet, in je sestavljal Schwabenspieglu, ko je zbiral srednjeveško nemško pravo, to posebej poudaril. Zanimivo je tudi, da je v interpolaciji v Schwabenspieglu v začetku tudi zapisana zahteva, da novi koroški vojvoda ne sme biti drugod vojvoda, kot samo na Koroškem. To dokazuje, da Slovenci niso prišli pod nemško nadoblast kot podvržen narod, ampak kot bivši zavezniki, ki so ohranili svoje daljnosežne politične pravice. Do tega sklepa glede pravnega stališča Slovencev v srednjeveški nemški državi so prišli tudi nekateri nemški znanstveniki, ki priznavajo, da je bila Karantanija v 8. stoletju z Bavarsko združena kot posebna državna skupina.

Dr. Mal ugotavlja naprej, da je prišel prav tudi nemškim cesarjem slovenski obred pri ustolitvi koroškega vojvoda, ker je budil tudi pri vojvodih zavest negotovosti in odvisnosti ne le od rajha, ampak tudi od volje prebivalstva. Po staroslovenskem pravu je bil deželni knez za vsa svoja dejanja odgovoren tisti ustanovi, ki ga je postavila, torej veči. Po nemškem pravu je pa za kneza veljala poudarnost kralja oziroma njegovega dvornega

sodišča. Ker je karantanski vojvoda vstopil v svoje pravice šele po slovesni ustolitvi, ga je bilo treba imeti dotlej za navadnega deželana, ki ga je mogel vsakdo tožiti pred sodiščem v deželi. Ko je pa vojvoda postal po ustolitvi pravi nemški državni knez, ga je mogel tožiti karantanski Nемец le po nemškem pravu, torej pred sodiščem nemškega kralja. Ker za Slovence ni veljalo nemško, ampak slovensko pravo, se je moral tudi karantanski deželni knez zagovarjati pred zakoni dežele in v deželi sami. Zato trdi Schwabenspiegel, da sme po ustolitvi vojvoda tožiti pred navadnim sodnikom le Slovence, in se je smel te pravice poslužiti vsak Slovenec, bogat ali ubožen. Vojvoda pa se je mogel izogniti rabsodbi domačega sodnika z izgovorom, da jezika ne razume: ich enwaiss guett fruedn was du manist, ich verstoun diner sprach nitt. V tem primeru je bil Slovenec prisiljen iti pred sodišče nemškega kralja, kjer se je pa karantanski Slovenec posluževal slovenskega jezika in se je na slovensko tožbo pred kraljem moral karantanski vojvoda seveda le po slovensko zagovarjati, varujoč na ta način tudi jezikovne pravice slovenskega naroda. Vojvoda se temu tudi ni upiral, ker se je z neznanjem slovensčine samo izgovarjal, da se je izognil navadnemu ljudskemu sodišču.

Iz novih dr. Malovih znanstvenih dognanj sledi, da karantanski Slovenci niso bili podjarmljeni po nemških Bavarcih in da je tudi srednjeveški rimsko-nemški rajh priznaval samobitnost Slovencev, ki so ohranili v časih, ko je nemško ljudstvo že izgubilo svojo suverenost, vsaj videz narodne suverenosti, ter da je imel slovenski jezik tudi pred najvišjim sodiščem in na dvoru nemškega kralja v srednjem veku vse pravice.

Slovenska zgodovina ni torej samo hlapčevstvo, hlapci so bili in so še med nami le koristolovci in ljudje prilikavske miselnosti.

A. B.

Angleške stvarnosti

Bogati Angleži

Bogastvo angleškega naroda radi pretiravamo. O revščini delovnih ljudi, brezposelnosti, nizki življenjski ravni nižjih slojev, o težkem stanju malega kmeta in njegovi zaostalosti vemo malo. Razlike med posedujočimi in neposedujočimi so večje kot malo kje drugod. Bogati angleški kapitalisti so majhen odstotek angleškega naroda, na 4% jih cenijo. Delavstvo, mali kmet, poljedelsko služabništvo tvorijo 90% prebivalstva, 6% je obrtnikov, malih posestnikov, srednjih kmetov. Angleški kapitalist in rentnik pa razpolagata kljub svoji maloštevilnosti z 55% narodnega bogastva, drugih 90% mora živeti od ostalih 45%. Industriji, rentniki in visoki politiki predstavljajo obenem s svojo gospodarsko močjo tudi politično moč Anglije.

Dandanes pomeni imeti tudi: vladati. Kakšen vpliv mora imeti lord, ki je sam lastnik 270 hektarov parcel v zahodnem delu Londona, si lahko mislimo. Od 8 milijonov londonskih prebivalcev je le 40.000 posestnikov večjih in manjših zemljišč. Toda drage parcele v središču mesta so lasti le kakih 20 bogatinov.

Bogastvo in parlament

Denar hoče pokazati moč tudi v politiki. To se danes izpopolnjuje vzajemno. »Sunday Express«

večini uspeh dela, vlog ter posredovanja odseka za propagando, ki je bil ustanovljen leta 1927. in je po občnem zboru leta 1928. prenehal, ker je zapopaden v znesku 528.297 dinarjev prispevek ljubljanske mestne občine 149.245 dinarjev in prispevki mariborske oblasti 50.000, pa tudi v ostanku 129.052 dinarjev so prispevki akcij, ki so bile zasnovane že prej. Leta 1930. so pa znesli vsi posamezni darovi le okoli 18.000 dinarjev. Na novo dobljena prispevka od ljubljanskega oblastnega odbora v letih 1930. in 1931. sta znesla 108.605 dinarjev, leta 1932. pa prispevka ljubljanske mestne občine in banovine 231.490 dinarjev, leta 1933. pa 121.800, dinarjev, leta 1934. le 75.500 dinarjev, leta 1935. 115.500 dinarjev, v letih 1936. in 1937. skupaj 229.612,50 dinarjev. Sedaj pa daje na leto banovina 40.000 dinarjev, ljubljanska mestna občina pa tudi 40.000 dinarjev »Narodni galeriji«. Ti stalni podpori obeh javnih korporacij sta uspeh prizadevanja predsednika dr. Fr. Windischerja.

Zakaj sem opisal tako natančno vse delo za propagando »Narodne galerije« in za »Sklad AK-NG«? Čeprav se zdi komu to pripovedovanje preobširno, pa vendar po mojem mnenju ni brez pomena, in sicer 1. zato, ker je z omenjenimi dejstvi doprinešen dokaz, da je mogoče tudi pri nas zbrati za čisto idealne namene z resnim trudom vedno tudi nekaj denarja, ko je bilo nabranih v poldrugem letu vendarle skoraj 800.000 dinarjev, in je bil ta znesek uspeh le enoletne propagande; 2. pa, da manjka tudi »Narodni galeriji« sami še danes dosti sredstev, da bi bila taka, kakršna bi morala biti, ter da bi, če bi bilo že začeto propagandno delo ob pravem času pravilno nadaljevano, bil uspeh še raste, da pa pri nas dobre stvari dostokrat uničijo nepoklicani ljudje.

je izračunal, da sedi v angleškem parlamentu 170 poslancev, ki so obenem ravnatelj 650 raznih industrijskih in trgovinskih podjetij. Eden poslanec je ravnatelj 34 podjetij. Drugi list je objavil statistiko 729 lordov, ki sestavljajo angleški gornji dom; 146 med njimi je zemljiških posestnikov, 120 jih je ravnatelj zavarovalnih družb, 67 je ravnatelj železniških družb, 74 je ravnatelj finančnih podjetij, 49 je ravnatelj velikih ladjedelnic. Tako se vrste ravnatelj še naprej. Malo je število, še manjša seveda moč ostalih lordov-senatorjev, ki zastopajo srednje in nižje sloje. Po vsem tem je še vedno zanimivo, čeprav ne čudno, da se sej udeležuje malokaterikrat več kot sto lordov. V dvanajstih letih se nad polovico lordov sploh ni nikdar oglasilo k besedi pri parlamentarnih debatah. Poleg parlamenta in senata se javlja moč angleških denarnikov tudi v časopisju, ki je drugi

Opazovalec

† Karel Čapek

Kakor smo v preteklem letu z bridko skrbjo spremljali usodo Češko-Slovaške države, tako nas je zadela tudi smrt Karla Čapka, enega izmed najvidnejših vrhov sodobne češke omike. Zdi se, da je ta smrt še posebej tragična podoba današnjega bo jaza demokracije; v času, ko pesnik ni mogel v ničemer spremeniti svojega razuma in značaja, mu je ob največjih razočaranjih odpovedalo srce. V dnevih vznemirjenosti in potrnosti je pisal oklice svojemu narodu in ugovore celemu svetu, želel je pogledati skozi meglo in sivino do sonca, pa je omagal na božični dan 25. decembra, ne še 49 let star. Pokopali so ga 29. decembra na višegrajskem pokopališču.

S Karlom Čapkem je umolknil velik pisatelj-razumnik. Po svoji izobrazbi in smeri je Čapek pripadal novemu češkemu realizmu, ki je gradil narodno življenje iz temeljev zapadnih omik in vzorov plemenitega človečanstva. V tem se je najbolj približal Masaryku, čigar osebni prijatelj je bil in je zapisal tudi pogovore z njim. Njegova vera v pravico in bodočnost malih narodov je temeljila na tem vzoru. Zato išče v svojih spisih vrednost srednjega človeka, ki s plemenitim razumom cenil pridobitve novega časa, z grozo pa se bori proti neduhovni sili, kakršno prinašata kapital, vsevlada posameznikov in množice. Čista poezija ni bila ne v njegovi duševni naravi ne v njegovem pisateljskem načrtu. Hotel je biti sodelavec v državi in družbi, stvarni soudeležnik v javnem delu. Zato je njegovo pisateljsko delo ob jemalo dve skrajnosti: okolje malega, vsakdanjega človeka in veliko utopijo. Z eno stranjo svojega dela je učil in blažil, z drugo je opominjal in grozil. Danes laže razumemo njegovo delo, zlasti konstruktivistične drame, v katerih glasno govori strah pred silo, pred oživljeno snovjo, poraz iznajdbe pred iznajdbo. Borilec za mir med narodi je v Beli boleznini še posebej podal tragično napoved svojega naroda in samega sebe. Njegova lah-

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

največji faktor javnega mnenja. Šefi-uredniki največjih angleških listov niso nič manj važne, pa tudi ne manj odločujoče osebnosti, kot člani angleške vlade.

Pasivni okraji

Anglija ima tudi svoje pasivne pokrajine. To so rudarski okraji južnega Wellsa, Cumberland, Durham, Northcumberland, zahodna Škotska. Štiri milijone angleškega delavstva živi v teh krajih. Njih revščina je bila skrita in neznana, dokler se niso v zimi 1833. in 1934. leta pričeli znani »pohodi lačnih« na London. Po vsej Angliji so takrat prirejali velike demonstracije. Vlada je poslala v te kraje dva komisarja, da pregledata položaj. Zadelo pa je tudi z energičnimi ukrepi proti »pohodom lačnih«. Nasledek je bil: 1900 aretacij, 600 obsojenih na kazni skupno 1613 mesecev, 850 denarnih kazni za nad pol milijona dinarjev. Obenem je poslanska zbornica določila 2 milijona funtov za pomoč tem krajem. Senat je k temu zakonu sprejel še svoj dodatek: da se ti kraji ne imenujejo »pasivni«, temveč »specialni« (special areas).

Takrat je opozicionalec Lloyd George govoril: »Doba čudežev je minila. Ljudstva ni mogoče nahraniti s tem, da jim postavite dva komisarja in pet podkomisarjev. Dva komisarja prevzemata svojo apostolsko dolžnost z nekaj malega gotovine v žepu, da bi rešila vprašanje, za katerega rešitev bi bilo treba vsako leto žrtvovati 110 milijonov funtov.« Te besede so se izpolnile. Vprašanje je ostalo tam, kjer je bilo. Vlade še rešujejo svoje »specialne okraje«. Brezposelnost in revščina pa ostajata nezmanjšani. Ljudstvo, predvsem otroci, so slabo hranjeni. Naporne komisije objavljajo neprijetne statistike. Ta pravi, da je l. 1936. od 57.712 nabornikov, ki so se prijavili za vojaško službo, moralo biti odklonjenih 35.737, največ zaradi splošne slabosti in podhranjenosti.

Tako sliko dajejo o angleških stvarnosti nekatere suhe številke.

kotna, skoraj časopisna oblika je zajemala same velike stvari: družbo, državo, narod, znanost in duha.

Prav pred pol letom smo ga srečavali na zborovanjih Pen-klubov v Pragi. Kot hišni gospodar se je z rdeče nadahnenimi lici gibal med predstavniki narodov, nekako odmaknjen, čeprav se je tedaj zdelo, da je že zmagala samozavest naroda. V nekaterih trenutkih je pokazal, kako dobro razume položaj nas Slovencev. Zato nas je njegova smrt v resnici pretresla. F. K.

Cankar med Hrvati

Ivo Kozarčanin je napisal za »Hrvatski dnevnik« z dne 25. decembra za dvajsetletnico Cankarjeve smrti izredno dober članek pod naslovom: »Cankarov književni profil«, iz katerega prinašamo nekaj zanimivih odlomkov.

Knjižni profil Ivana Cankarja lahko določimo po nekaterih njegovih reprezentančnih dramskih delih (Hlapec Jernej, Pohujšanje v dolini šentflorijanski, Za narodov blagor i. dr.), po knjigi avtobiografskih črtic »Moje življenje«, po močnem, sugestivnem, satiričnem romanu »Martin Kacur« in mogoče še po kaki drugi knjigi ali povesti (Podobe iz sanj, Nina in dr.). Da pa to nikakor ni dovolj, je jasno takoj, če vzamemo v obzir, da je Cankar napisal celo biblioteko del, od katerih je dobršen del posvečen tako kratki subjektivni, intimni lirski noveli, kakor kritiki, katera navadno ni daleč od pamfleta. Ustvarjaoč dinamično, brez odmora in z občutkom dolžnosti do dela, mučen s trpkim, grenkim spoznanjem o jalovosti človeškega življenja v nočeh naporov, je Cankar nedvomno z istim toplim srcem pisal liriko kot prozo. Eno in drugo se je pretakalo v njem, roke so se krčile, da oblikujejo resnico, besede, sedaj sijajne in dragocene, so postajale s časom zgnetene, tope in neuporabljive. Skozi Cankarjevo delo je govorilo življenje grobo, težko in temno: kakor pritisk, kot udarec s knuto, kot leden dih smrti,

